

علوم بلاغی

در متون نظم و نثر

ویژه‌ی دانشجویان
کارشناسی و کارشناسی ارشد
آموزش زبان و ادبیات فارسی

دکتر رسول بهنام

عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان

دکتر مهران بیغمی

عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان

سرشناسه	بهنام رسول، ۱۳۳۲ -
عنوان و نام پدیدآور	Behnam, Rasol
مشخصات نشر	علوم بلاغی در متون نظم و نثر ویرایشی دانشجوین کارشناسی و کارشناسی ارشد آموزش زبان و ادبیات فارسی، رسول بهنام، تهران، بیخمش
مشخصات کتابخانه	تیراژ: انتشارات پژوهش های دانشگاه، ۱۳۹۶
شابک	۲۰۵ ص، 978-600-483-047-8
وضعیت فهرست نویسی	فبا
یادداشت	کتاب حاضر نقد و بررسی آثار محمدخلیل رحمانی، جلال الدین همتی و سیروس شمسا است
یادداشت	کتابخانه
موضوع	مطالعات و زبان
موضوع	Rhetoric
موضوع	رحمانی، محمدخلیل - نقد و تفسیر
موضوع	همای، جلال الدین، ۱۳۲۸- - نقد و تفسیر
موضوع	شمسا، سیروس، ۱۳۲۸ - - نقد و تفسیر
موضوع	بیخمش، تهران، ۱۳۹۵ -
شابک افزوده	انتشارات پژوهش های دانشگاه
شابک افزوده	University Press Publications
شابک افزوده	PIR2547/478A ۱۳۹۶
رده بندی کنگره	AB-۲۲
رده بندی دیویی	۳۸۸۷-۱
شماره کتابخانه	

عنوان کتاب : علوم بلاغی در متون نظم و نثر

تالیف : رسول بهنام - مهراں بیخمش

ناشر : انتشارات پژوهش های دانشگاه

طراح روی جلد : نعیمه منافع زاده

چاپ و صحافی : مدیران

تیراژ : ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ : اول/ ۱۳۹۶

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۸۳-۰۴۷-۸

قیمت : ۲۰۰۰۰ تومان

مهرمان بهنام

انتشارات پژوهش های دانشگاه

عضو رسمی انجمن ناشران دانشگاهی

انتشارات پژوهش های دانشگاه

آدرس دفتر مرکزی : آذربایجان شرقی، تبریز، آبرسان، مجتمع تجاری بلور، روبروی کلاتری، داخل حیاط (ضلع شرقی)، پلاک ۳۹ تلفن ۰۹۱۴۶۱۴۳۳۴۶/۰۴۱۳۳۲۶۲۱۱۶

بخش امور فنی : ۰۴۵۰۱۹۸۵۰/۰۴۱۳۳۲۵۰۲۴۸
 دفتر اهر : شهرستان اهر - میدان معلم - روبروی دارایی - انتشارات پژوهش های دانشگاه/ دفتر اهر
 مرکز بخش : آذربایجان شرقی، تبریز، خیابان امام، روبروی سه راه طالقانی، انتشارات شایسته
 تلفن : ۰۸۱۴۴۸۶۸۶
 تلفن : ۰۳۵۵۶۱۹۶۱

www.Unpb.org / Info@unpb.org www.Pajohesh-daneshghah.ir / Info@pajohesh-daneshghah.ir

طبق قانون حمایت از حقوق ناشران و مولفان هر شخص حقیقی و حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر و مولف، نشر یا عرضه یا تکثیر یا تجدید چاپ نماید مورد پیگیری جدی قانونی خواهد گرفت و مطابق با جرایم قوانین اسلامی برخورد خواهد شد.

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۱	بخش اول علم معانی
۳	فصل اول کلیات و مقدمات
۳	دربردارنده علم معانی
۴	تاریخچه علم معانی
۵	علم معانی و دستور زبان
۶	موضوع و فایده علم معانی
۷	معانی و سبک شاعری
۷	نقد بلاغی
۱۱	فصل دوم فصاحت و بلاغت
۱۲	عیوب فصاحت
۱۳	الف: عیوب فصاحت در کلمه
۱۳	تنافر حروف و کراهت در سمع
۱۴	مخالفت با قیاس
۱۵	غرایب استعمال
۱۶	ب: عیوب فصاحت در کلام
۱۶	۱. ضعف تالیف
۱۷	۲. تعقید لفظی
۱۸	۴. تعقید معنوی
۱۹	۵. تنافر کلمات
۱۹	۶. تنایع اضافات
۲۰	۷. کثرت تکرار
۲۰	۸. تنافر معنوی
۲۱	فصل سوم جملات خبری
۲۱	اسناد چیست؟

۲۲	معانی ثانوی جملات خبری
۲۳	حکم و لازم حکم
۲۳	اغراض ثانوی جمله‌ی خبری یا مقصود از خبر
۲۴	اقسام خبر بنا بر حال مخاطب
۲۶	احوال مسندالیه
۲۷	الف. حذف مسندالیه
۲۷	ب. ذکر مسندالیه
۲۸	ج. تنکیر مسندالیه
۲۹	د. تعریف مسندالیه
۲۹	هـ. آوردن مسندالیه
۳۰	و. مسندالیه به صورت جمع
۳۱	ز. تقدیم و تاخیر مسندالیه
۳۱	ح. تقدیم مسندالیه
۳۲	ط. مسندالیه مبالغه و تزیین
۳۲	ی. ابدال از مسند الیه (آوردن بدل برای مسندالیه)
۳۳	ک. تاکید مسندالیه
۳۴	ل. عطف بر مسندالیه
۳۴	م. وصف برای مسندالیه
۳۵	احوال مسند
۳۵	الف. ذکر یا حذف مسند
۳۷	ب. تقدیم و تاخیر مسند
۳۸	ج. تکرار مسند
۳۸	د. تنکیر مسند
۳۹	هـ. تعریف مسند
۳۹	و. تخصیص مسند
۴۰	ز. تنقید مسند
۴۰	ح. جمع آوردن مسند
۴۱	فصل چهارم قصر و حصر
۴۱	۱. قصر صفت بر موصوف
۴۲	۲. قصر موصوف بر صفت

۴۳ قصر حقیقی و غیر حقیقی چیست؟

۴۴ انواع قصر نسبت به اعتقاد مخاطب

۴۴ قصر افراد

۴۵ قصر قلب

۴۵ قصر تعیین

۴۶ مقاصد کاربرد قصر

۴۷ فصل : نجم جملات انشایی

۴۷ قسم انشا

۴۸ اقسام انشا

۴۸ امر

۴۹ نهی

۴۹ پرسش (استفهام)

۵۱ تمنی

۵۲ ندا

۵۳ دعا

۵۵ فصل ششم ایجاز، اطناب و مساوات

۵۶ ایجاز قصر

۵۶ ایجاز حذف

۵۸ اطناب

۵۹ ایضاح بعد از ابهام

۶۰ تکرار جهت تاکید

۶۱ ۳. ذکر خاص بعد از عام

۶۱ تکمیل و رفع شبهه

۶۲ ایغال و التفات

۶۴ حشو ملیح

۶۵ تزییل

۶۷ فصل هفتم در احوال فصل و وصل

۶۷ مواضع فصل

۶۷ کمال انقطاع

۶۸	کمال اتصال.....
۷۰	موارد وصل.....
۷۰	وصل توسط بین الکمالین.....
۷۳	بخش دوم علم بیان.....
۷۵	کلیات و تعاریف.....
۷۵	تعریف علم بیان.....
۷۵	بیان و سبک شناسی.....
۷۶	جهانی بودن علم بیان.....
۷۷	نایدی علم بیان.....
۷۷	مقاصد علم بیان.....
۷۹	فصل اول مجاز.....
۸۰	علاق مجاز.....
۸۱	علاقه‌ی آئیت.....
۸۲	علاقه‌ی احترام.....
۸۲	علاقه‌ی بدلیت.....
۸۳	علاقه‌ی تضاد.....
۸۴	علاقه‌ی جزئیت.....
۸۵	علاقه‌ی حالیت.....
۸۵	علاقه‌ی خاص.....
۸۶	ملحق به علاقه‌ی خاص.....
۸۶	علاقه‌ی سببیت.....
۸۷	علاقه‌ی صفت.....
۸۸	علاقه‌ی عموم.....
۸۸	علاقه‌ی غلبه.....
۸۹	علاقه‌ی قوم و خویشی.....
۸۹	علاقه‌ی کلام و متکلم.....
۸۹	علاقه‌ی کلیت.....
۹۰	علاقه‌ی لازمیت.....
۹۱	علاقه‌ی ماکان.....

۹۲	علاقه‌ی مایکون
۹۲	علاقه‌ی مجاورت
۹۳	علاقه‌ی محلّیت
۹۳	علاقه‌ی مسبّیت
۹۴	علاقه‌ی مضاف الیه
۹۵	علاقه‌ی مکان و جهت
۹۵	علاقه‌ی جنسیت
۹۶	مجاز: قلبی
۹۶	بناز: رسل مرکّب
۹۹	فصل دوم تشبیه
۱۰۰	تشابه
۱۰۰	تشبیه اضافی
۱۰۱	تشبیه بلیغ
۱۰۲	تشبیه تلمیحی
۱۰۳	تشبیه تمثیل
۱۰۳	انواع تشبیه به اعتبار طرفین
۱۰۴	تشبیه حسی به حسی
۱۰۵	تشبیه حسی به عقلی
۱۰۵	تشبیه عقلی به حسی
۱۰۶	تشبیه عقلی به عقلی
۱۰۷	تشبیه خیالی
۱۰۸	تشبیه وهمی
۱۰۸	اغراض تشبیه
۱۰۹	الف. بیان حال مُشَبَّه
۱۰۹	تقریر حال مُشَبَّه
۱۱۰	ج. تقبیح مُشَبَّه
۱۱۱	د. مدح مُشَبَّه
۱۱۲	هـ. بیان مقدار حال مُشَبَّه
۱۱۳	تشبیه غریب یا بُعید
۱۱۴	تشبیه قریب

- ۱۱۵.....انواع تشبیه به اعتبار مفرد، مقید و مرکب بودن
- ۱۱۶.....فرق مرکب و مقید
- ۱۱۶.....تشبیه مفرد غیر مقید به مفرد غیر مقید
- ۱۱۷.....تشبیه مفرد غیر مقید به مفرد مقید
- ۱۱۷.....تشبیه مفرد مقید به مفرد مقید
- ۱۱۸.....تشبیه مقید به غیر مقید
- ۱۱۹.....تشبیه مفرد به مرکب
- ۱۱۹.....تشبیه مرکب به مفرد
- ۱۱۹.....تشبیه مرکب
- ۱۲۰.....انواع تشبیه به اعتبار وجه شبه
- ۱۲۱.....تشبیه مجاز
- ۱۲۱.....تشبیه عصاره
- ۱۲۲.....وجه شبه ناقص
- ۱۲۲.....وجه شبه تخیل
- ۱۲۳.....وجه شبه دوگانه
- ۱۲۴.....تشبیه تمثیل
- ۱۲۵.....تشبیه موقوف المعانی
- ۱۲۵.....تشبیه در استعاره
- ۱۲۶.....تشبیه در تشبیه
- ۱۲۶.....انواع تشبیه به لحاظ شکل
- ۱۲۷.....تشبیه ملفوف
- ۱۲۷.....تشبیه مفروق
- ۱۲۸.....تشبیه تسویه
- ۱۲۹.....تشبیه جمع
- ۱۳۰.....تشبیه معکوس
- ۱۳۱.....تشبیه مضمحل
- ۱۳۲.....تشبیه تفضیل
- ۱۳۳.....تشبیه مشروط
- ۱۳۳.....تشبیه حروفی
- ۱۳۴.....انواع تشبیه به اعتبار ادات

۱۳۴.....	تشبیه مرسل.....
۱۳۵.....	تشبیه موکّد.....
۱۳۷.....	فصل سوم استعاره.....
۱۳۸.....	استعاره ی مصرّحه.....
۱۳۹.....	استعاره مصرّحه مجرّده.....
۱۳۹.....	استعاره مصرّحه مطلقه.....
۱۴۱.....	استعاره مصرّحه مرشّحه.....
۱۴۳.....	استعاره ممکنیه.....
۱۴۵.....	تشخیص.....
۱۴۶.....	استعاره املیه.....
۱۴۷.....	استعاره ی تزیینیه.....
۱۴۹.....	استعاره ی تحقیقیّه.....
۱۵۰.....	استعاره ی تخیلیّه.....
۱۵۱.....	استعاره ی وفاقیّه.....
۱۵۲.....	استعاره ی عنادیه / تهکمیّه.....
۱۵۲.....	استعاره ی مرکّب.....
۱۵۴.....	سمبل.....
۱۵۵.....	تمثیل.....
۱۵۶.....	فرق مثل و کنایه.....
۱۵۹.....	فصل چهارم کنایه.....
۱۶۰.....	کنایه از موصوف (اسم).....
۱۶۱.....	کنایه از صفت.....
۱۶۲.....	کنایه از فعل یا مصدر.....
۱۶۳.....	انواع کنایه به لحاظ وضوح و خفا.....
۱۶۴.....	تلویح.....
۱۶۵.....	کنایه ایما.....
۱۶۶.....	کنایه رمز.....
۱۶۶.....	کنایه تعریض.....

۱۶۹.....	بخش سوم بدیع
۱۷۱.....	تعاریف و کلیات
۱۷۲.....	تاریخچه بدیع
۱۷۳.....	بدیع و نقد ادبی
۱۷۴.....	بدیع و معنی شناسی
۱۷۴.....	برخی از عیوب کتب بدیع
۱۷۵.....	بدیع در غرب
۱۷۷.....	صل اول، بدیع لفظی
۱۷۸.....	روان‌های آرونی موسیقی لفظ
۱۷۸.....	تسجیع
۱۷۹.....	الف. روش سجیه بر سطح کلمه
۱۷۹.....	الف. ۱. تسجیع متوازن
۱۸۰.....	ازدواج
۱۸۱.....	الف. ۲. تسجیع مرکب
۱۸۲.....	الف. ۳. تسجیع متوازن
۱۸۳.....	شعر مسجع
۱۸۴.....	موسیقی سجیع
۱۸۴.....	سجع و زبان عربی
۱۸۴.....	ب. روش تسجیع در سطح کلام
۱۸۵.....	ب. ۱. ترصیع
۱۸۶.....	ب. ۲. موازنه
۱۸۷.....	مقابله
۱۸۸.....	ب. ۳. تضمین المزدوج
۱۹۰.....	دومین روش افزونی موسیقی لفظ تجنیس
۱۹۰.....	الف. روش تجنیس در سطح کلمه
۱۹۰.....	۱. جناس تام
۱۹۱.....	جناس تام متماثل
۱۹۲.....	جناس تام مستوفی
۱۹۲.....	جناس لفظ
۱۹۳.....	جناس مرکب
۱۹۴.....	جناس مضارع

- ۱۹۵.....جناس لاحق
- ۱۹۶.....جناس خط یا تصحیف
- ۱۹۷.....جناس ناقص یا محرف (جناس اختلاف مصوت کوتاه)
- ۱۹۸.....(جناس اختلاف در مصوت بلند) جناس اشتقاق یا اقتضاب
- ۱۹۹.....۸. جناس اشتقاق (کلمات هم خانواده یا جناس ریشه)
- ۱۹۹.....الف. جناس پسوند:
- ۲۰۰.....ب. جناس ریشه:
- ۲۰۰.....۹. جناس زاید
- ۲۰۰.....الف. جناس مطرف یا مزید (مختلف الاول)
- ۲۰۱.....جناس مکرر
- ۲۰۲.....ب. جناس راند در وسط (= مختلف الوسط)
- ۲۰۳.....ج. جناس مناس (= مختلف الآخر)
- ۲۰۵.....۱۰. جناس ب یا بنوع
- ۲۰۵.....الف. قلب بعض
- ۲۰۶.....ب. قلب کل
- ۲۰۷.....د. روش جناس در کلام
- ۲۰۸.....روش سوم افزونی موسیقی نشانی روش تکرار
- ۲۰۸.....ارزش تکرار
- ۲۰۸.....تکرار واک یا واج آرایی
- ۲۰۸.....الف. هم حرفی یا هم حروفی
- ۲۰۹.....ب. هم صدایی
- ۲۱۰.....۲. تکرار هجا
- ۲۱۱.....۳. تکرار واژه
- ۲۱۱.....الف. رد الصدر الى العجز:
- ۲۱۲.....ج. تشابه الاطراف
- ۲۱۲.....د. التزام یا اعنات
- ۲۱۳.....و. تکرار یا تکریر
- ۲۱۴.....ملحق به طرد و عکس
- ۲۱۵.....۴. تکرار عبارت یا جمله:
- ۲۱۵.....تکرار چشمی
- ۲۱۵.....ملحق به روشهای افزونی موسیقی لفظ روش تفنن یا نمایش اقتدار
- ۲۱۵.....حذف یا تجرید
- ۲۱۶.....توشیح یا موشح
- ۲۱۶.....واسع الشفتین

۲۱۶		واصل الشفتین
۲۱۶		جامع الحروف
۲۱۶		رقطا
۲۱۷		خيفا
۲۱۷		فوق النقاط و تحت النقاط
۲۱۷		ذو لغتين

فصل دوم بدیع معنوی..... ۲۱۹

طبقه بندی بدیع معنوی..... ۲۱۹

شگرد اول در افزونی موسیقی معنوی کلام تشبیه..... ۲۲۰

۲۲۰ مبالغه و اغراق و غلو:

۲۲۰ الف. بیانی:

۲۲۰ ب. ادبی:

۲۲۱ ج. بدیع:

۲۲۱ مبالغه

۲۲۱ اغراق

۲۲۲ غلو

۲۲۲ فرق مبالغه و اغراق و غلو با کتب.....

۲۲۲ جمع

۲۲۲ تفريق

۲۲۳ جمع و تفريق يا جمع با تفريق.....

۲۲۳ جمع با تقسيم.....

۲۲۴ جمع و تفريق و تقسيم.....

۲۲۴ تجاهل العارف.....

۲۲۵ ارسال المثل يا تمثيل.....

۲۲۵ تجسم.....

۲۲۵ مجسم کردن تصاویر غریب است و انواعی دارد:.....

۲۲۶ حرف گرانی.....

۲۲۶ بدل بلاغی.....

شگرد دوم در افزونی موسیقی معنوی تناسب..... ۲۲۶

۲۲۷ تناسب گریزی.....

۲۲۸ تضاد (= مطابقه، طباق، تطبیق، تکافو).....

۲۲۹ طباق سلب.....

۲۲۹	پارادوکس
۲۳۰	حسن آمیزی
۲۳۲	اقتباس
۲۳۳	فرق بین تلمیح و اقتباس
۲۳۴	ارصاد و تسهیم
۲۳۴	براعت استهلال
۲۳۵	حسن تخلّص
۲۳۶	حسّ ملیح (= اعتراض ، حشو لوزینه)
۲۳۶	ردوا - یا مزاجت
۲۳۷	
۲۳۸	جابجایی لغت
۲۳۸	رجوع
۲۳۸	شگرد سوم در ازونی موسیقی معنوی کلام ایهام
۲۳۹	ایهام (توریه، توهیم، تخیلا
۲۴۲	ایهام تناسب
۲۴۳	ایهام تضاد
۲۴۴	ایهام ترجمه
۲۴۵	ایهام تبادل
۲۴۷	استخدام
۲۴۷	الف) استخدام تشبیهی
۲۴۸	ب . استخدام غیر تشبیهی
۲۴۸	ج . استخدام ضمیر
۲۴۹	استثنای منقطع
۲۵۰	اسلوب الحکیم
۲۵۰	د. تضمّن
۲۵۰	د. ۱. استتباع
۲۵۲	د. ۲. ادماج
۲۵۳	د. ۳. امر بدیهی
۲۵۳	اغفال
۲۵۳	مدح شبیه به ذم
۲۵۵	ذم شبیه به مدح
۲۵۶	محتمل الضدین یا ذو وجهین

۲۵۷	چهارمین شگرد در افزونی موسیقی معنوی ترتیب کلام
۲۵۷	لف و نشر
۲۵۹	متتابع
۲۶۱	سیاقه الاعداد
۲۶۱	تنسيق الصفات
۲۶۳	قلب مطلب
۲۶۴	اطراد
۲۶۴	النفات
۲۶۶	رجوع
۲۶۶	شگرد پنجم در افزونی موسیقی معنوی کلام تعلیل و توجیه
۲۶۶	حسن تعلیل
۲۶۸	مدمم کلام
۲۶۹	دلیل عسر
۲۶۹	سوال و جواب
۲۷۱	صنایع دیگر از بدیع
۲۷۱	تجربید
۲۷۱	مشاکلت
۲۷۲	لغز یا چیستان
۲۷۳	معما
۲۷۳	حسن مطلع و حسن مقطع
۲۷۳	ابداع
۲۷۴	علو معنی
۲۷۴	صنایع دو جنبه ای
۲۷۴	وجوه ادبیت
۲۸۳	کتابنامه
۲۸۴	الف. کتب:
۲۸۷	ب. مقالات
۲۸۹	ج. وب سایت های اینترنتی

مقدمه

بدیهی است اهل ادب، بی خبر از اهمیت دانش بلاغت نبوده و نیستند. آن‌ها به خوبی می‌دانند که شناخت آرایه‌های ادبی کلام، موجب بهره‌وری بیشتر خوانندگان و مخاطبین از آثار آفرینندگان متون ادبی خواهد بود و شاید یکی از دلایلی که باعث شده تا سخن سنجان بلیغ از روزگاران قدیم، تلاش‌ها نموده و با نگارش کتاب‌هایی در حوزه‌ی بلاغت و توابع آن به گسترش دامنه‌ی این علم پردازند، همین بوده باشد.

بدون عرائق باید اذعان داشت که تألیف و تدوین این کتاب نیز با توجه به مقدمه‌ی فوق چیزی غیر از این نبوده و نیست. از این رو سعی گردیده تا ضمن تعریف ساده‌ای از هر آرایه، قدیماً و جدیداً، شاید مثلاً،^۱‌هایی منظوم یا منثور در آن رابطه طرح و تبیین و توجیه گردد.

نکته‌ی مهم دیگری که باید در ادامه با کتاب حاضر بیان شود این است که تلاش شده تا با طرح یک شکل مقایسه‌ای، مناسب در هر بخش؛ اعم از معانی، بیان و بدیع، کتاب‌های سه نظریه پرداز مهم^۱ معاصر در این علم، یعنی؛ محمد خلیل رجایی، استاد همایی و دکتر شمیسا، بررسی، مرور و بصفاً نقد گردد که نتیجه‌ی آن نشان دادن شباهت‌ها و تفاوت‌های آن‌ها در همه حال از جمله، در تعریف، مثال‌ها و ... می باشد که مخاطبین و دانشجویان را به این مهم رهنمون می‌شود. نه - گونه آبخشور همه یا اغلب این‌ها یکی بوده است.

کتاب حاضر که عموماً بر اساس «خیر الکلام ما قلّ و دل»^۲ رتبه یافته، شاهد مثال‌هایی از متون نثر، علی الخصوص، دو کتاب «راحه الصدور و نقشه الممدیر»^۳ را با خود دارد که به نوعی در ایجاد نگرش مثبت به متون نثر که این کتب نیز مانند متون نظم

۱. در تعاریف آرایه‌ها چه در متن و چه در پاورقی به کتاب‌های مرحوم محمد خلیل رجایی صاحب معام البلاغه و مرحوم همایی صاحب کتاب‌های فنون بلاغت و صناعات ادبی و معانی و بیان و استاد سیروس شمیسا صاحب کتاب‌های علم معانی و بیان و نگاهی تازه به بدیع توجه شده است.

دارای آرایه‌های ادبی می باشد، موثر بوده و اثبات می کند که چقدر این متون در طول زمان خود را به نظم و شعر نزدیک کرده اند.

در پایان کتاب عنوان و مشخصات بیش از چهل مقاله و پایان نامه در خصوص علوم بلاغی، اعم از تعاریف و تاریخچه و نقد و سبک شناسی و تحلیل متون و ... نام برده شده که خود به نوعی ضمن کاربردی نمودن این دانش، دانشجویان را به تلاش بیشتر، توأم با حرکت و پویایی واداشته و مدرسان را نیز در دادن کارهای تحقیقی یاری می نماید.

با وجود همه‌ی این موارد، نگارندگان معتقد نیستند که این تمام کار است و دیگر در مورد تحلیل محتوای علوم بلاغی نمی توان حرفی زد. به همین جهت مشتاقانه علاقه‌مند به دریافت نظرات - انتقادات حضرات هستند تا بتوانند در چاپ‌های بعدی فراموش شده‌ها را افزوده و بعضاً در صورت ضرورت، افزوده‌های مغل را بزدایند.

من التوفیق و علیه التکلان

رسول بهنام - مهران بیغمی

زمستان ۹۶